

יכול יעבירנו בכורני גדולה?

תלמוד לומר: [ישעיהו לג] "וצי אדיר לא יעברנו".

מאי משמע מהפסוק הזה, שאי אפשר לעברו לאותו הנחל, לא בספינה קטנה ואף לא בספינה גדולה?

כדמתרגם רב יוסף לפסוק הזה: לא תזיל ביה בספינת ציידין קטנה, ואפילו בורני רבתי, ספינה גדולה לא תגזינה, לא תעבור בו.

אמר רבי יהודה בן פזי: אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו של הנחל הזה.

כי כתיב הכא "בל תלך בו אני שיט" וכתיב התם במלאך המות, שחזר "משוט בארץ". ומשמע שבנחל הזה, שאי אפשר לשייט בו, גם מלאך המות אינו רשאי לעבור בו.

אמר רבי פנחס משום רב הונא צפוראה: מעין היוצא מבית קדשי הקדשים כנבואת יחזקאל, בתחילה הוא דק ביותר, ודומה לקרני הגבים.

כיון שהגיע לפתח היכל — נעשה כעובי חוט של שתי.

כיון שהגיע לאולם — נעשה כחוט של ערב, שהוא עבה יותר מחוט של שתי.

כיון שהגיע אל פתח עזרה — נעשה כמו פי פך קמץ.

והיינו דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר: מים מפכין כמו פי פך קטן עתידין להיות טז-א יוצאין מתחת מפתן הבית.

"וימד המלאך מרחק של עוד אלף אמה, ושם כבר גבהו המים, ויעברני במים בגובה מים ברכים" — מכאן שמותר לעבור עד ברכים.

"וימד המלאך מרחק של עוד אלף אמה, ויעברני במים בגובה מי מתנים" — מכאן שמותר לעבור עד מתנים.

מכאן ואילך, וימד המלאך עוד אלף אמה, וכבר היו המים נחל בגובה אשר לא אוכל לעבר.

ומשמע שמותר לעבור במים רק עד גובה המתניים, ואסור להסתכן במעבר במים הגבוהים יותר.

אמר אביי: שאני נחל היוצא מבית קדשי הקדשים, דרדיפי מיא, שממיו שוטפים במהירות וסוחפים, ולכן היה אסור לעבור בו כשמימו גבוהים מהמתניים. אבל במים שאינם זורמים וסוחפים מותר לעבור עד צוארו.

יכול יעבירנו כפיחוי כשייט?

תלמוד לומר [יחזקאל מז] "כי גאו המים מי שחר".

מאי "מי שחר"?

שיוטא. שכן קריין ל"שייטא" — סייחא.

והיינו, שהם היו גבוהים וסוחפים עד שלא היתה אפשרות לשוט בהם.

יכול יעבירנו לאותו הנחל היוצא ונמשך מבית קודש הקדשים בכורני בספינה קטנה?

תלמוד לומר [ישעיהו לג] "בל תלך בו אני שיט".

אמר נחמיה, חתניה דבי נשיאה: אנא חזיתיה אני ראיתי לרבי אמאי ורבי אסי דמטו שהגיעו אל עורקומא דמיא, שלולית מים, ועברוה במנעליהם דרך מלבוש.

ועדיין מסתפקת הגמרא:

תינח מנעל, שאין לחשוש שמא יפול ממנו היות ומחברים אותו לרגל היטב.

אבל סנדל שאינו מחובר חזק לרגל — מאי איכא למימר, האם יש לחשוש לו, שלא יעבור בו במים, שמא ישמט ממנו ויבוא להעבירו?

אמר רב ריחומי: אנא חזיתיה לרבינא דעבר במים בסנדל דרך מלבוש.

רב אשי אמר: סנדל — לכתחלה לא יעבור בו במים בשבת.

ריש גלותא איקלע להגרונאי, לבי לבית מדרשו של רב נתן.

רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא, לשמוע את הדרשה של הריש גלותא שנאמרה בשבת, ואילו רבינא לא אתא, לא בא לשמוע.

למחר, בעי רצה רפרם לאפוקי להוציא לרבינא שלא בא לדרשה, מדעתיה מכעסו דריש גלותא, שלא ישנאהו על שלא הופיע לדרשתו.

אמר ליה רפרם לרבינא בנוכחות הריש גלותא: מאי טעמא לא אתא מר בשבת לפירקא?

ומכאן ואילך, היה זרם המים מתגבר ועולה, עד שמגיע לפתח בית דוד, שהיה מחוץ לירושלים, במקום הנקרא ציון.

כיון שמגיע לפתח בית דוד — נעשה הזרם כנחל שוטף, שבו רוחצין טובלים זבין וזבות, נדות ויולדות.

וכמו שנאמר [זכריה יג]: ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלים, לקחת מהם מי חטאת, ולטבילת נדה.

אמר רב יוסף: מכאן, מכך שאמר הכתוב שהמקום הראוי לטבילת נדה הוא במקום שבו נעשה זרם המים [הנובע מהמעין היוצא ממפתן בית קודש הקדשים] עמוק ביותר, כאשר הוא מגיע לבית דוד, ולא קודם לכן, יש רמז לנדה שצריכה טבילה במים עמוקים כאלו, אשר היא יכולה לישוב בהם עד שיהיה אפילו צוארה במים, בשעה שהיא יושבת.

ומסקנת הגמרא: ולית הילכתא כוותיה דרב יוסף, אלא כל שיש במקוה ארבעים סאה והיא טובלת בהם כל גופה, עלתה לה טבילה.

ומסתפקת הגמרא:

אמנם מצינו שמותר לעבור במים ביום הכיפורים, ואין לחשוש בו שמא ישמטו ממנו נעליו במים ויבא להעבירם בידו, לפי שיום הכיפורים אסור בנעילת הסנדל.

אבל לעבור במים ביום השבת, דאיכא מנעל ברגלו — מאי? האם יש לחשוש שמא ישמט המנעל במים ויעבינו בידו, ויש לאסור משום כך לעבור במים, או אין לחשוש לזה?

אמר ליה רבינא לרפרם: הוה כאיב לי ברעאי. כאבה לי הרגל.

אמר ליה רפרם: איבעי לך למיסם מסאני, היית צריך לנעול נעליים על רגליך הכואבות ולבוא.

ענה לו רבינא: הכאב ברגל בגבא דכרעא בחלק העליון של כף הרגל הוה, ולא יכולתי לנעול נעל.

אמר לו רפרם: איבעי לך למרמא לנעול סנדלא שהוא רחב ואינו לוחץ על גב כף הרגל.

אמר ליה: עורקמא דמיא שלולית מים הוה באורחא ולא יכלתי לעבור בו מפני שהייתי צריך לשאת את הסנדל בידי, ואסור לעשות כן בשבת.

אמר ליה רפרם: איבעי לך למעבריה לסנדל כשהוא נעול ברגלך, דרך מלבוש.

אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי: סנדל, לכתחלה לא יעבור בו במים! ?
ובכך נחה דעתו של ריש גלותא.

תני יהודה בר גרונרות: אסור לישב על גבי טינא טיט ביום הכפורים, כי לחות הטיט המצננת היא דבר הקרוב לרחיצה.

אמר רבי יהושע בן לוי: ובטינא שהיא מטפחת אמרו, שהיא מוציאה מים.

אמר אבוי: ובטינא שהיא "טופח על מנת להטפח". שהרטיבות עוברת הלאה.

אמר רב יהודה: מותר להצטנן בנגיעה או בשפשוף בפירות.

רב יהודה מצטנן בקרא, בקרירות של הדלעת.

רבה מצטנן בינוקא תינוק, שנוגע בבשרו הקר [מאירי].

רבא מצטנן בכסא דכספא, כוס של כסף, שהמתכת קרה.

אמר רב פפא: כסא דכספא, אם הוא מלא מים אסור להצטנן בו, שמא יישפכו המים ויבוא לידי רחיצה.

ואם הוא חסר, שאינו מלא לגמרי מים, שרי, מותר להצטנן בו.

אבל כוס דפחרא של חרס, אידי ואידי, בין אם הוא מלא מים ובין לאו — אסור להצטנן בו, משום דמישחל שחיל, שהחרס בולע מים, ופולטם, והרטיבות הנפלטת על דפנותיו אסור להצטנן בה משום רחיצה.

רב אשי אמר: כסא דכספא חסר — נמי אסור, משום דמזדריב, שמא יחליק מידו וישפכו המים שבתוכו עליו, ונמצא רוחץ במים.

זעירא בר חמא — אושפיזכנין המארח דרבי אמי ורבי אסי ורבי יהושע בן לוי ודכולהו רבנן דקיסרי, הוה.

אמר ליה זעירא בר חמא, מארחו של רבי יהושע בן לוי לרב יוסף, בריה דרבי יהושע בן לוי: בר אריא! בנו של הארי! תא אימא לך בא ואומר לך מילתא מעליתא דברים טובים דהוה עביד אבוך שעשה אביך.

מטפחת חיה לו בערב יום הכפורים, והיה שורה אותה במים בערב יום הכיפורים, והיה

סוחטה, ועושה אותה, את דרגת לחותה, כמין כלים [כגדים] נגובין.

ולמחר ביום הכיפורים היה מקנח בה פניו ידיו ורגליו, לפי שלא היה במקצת הלחות שבה משום איסור רחיצה.

אך ערב תשעה באב לא היה סוחטה בערב תשעה באב, לפי שהיה יכול לסוחטה בתשעה באב עצמו, אלא רק שורה אותה במים, ולמחר לאחר שהתייבשה כמעט לגמרי, מעבירה על גבי עינו.

וכן כי אתא רבה בר מרי מארץ ישראל לבבל אמר כן: בערב תשעה באב היו מביאין לו לרבי יהושע בן לוי, מטפחת. ושורה אותה במים, ומניחה תחת מראשותיו, ולמחר מקנח פניו ידיו ורגליו.

בערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים, ועושה אותה כמין כלים נגובין, ולמחר מעבירה על גבי עינו.

אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא: הרי איפכא אמרת לך, שבתשעה באב סוחטה מבעוד יום וכיום הכיפורים לא היה סוחטה מבעוד יום.

ואותיבנך והקשינו לך: הרי ביום הכיפורים יש איסור פחיטה, ואם כן יש לו לסוחטה מבעוד יום.

ומביאה עתה הגמרא שאלה שנשאלה לפני רבי אלעזר בן פדת בענין נטילת רשות להורות במומי בכורות, ומביאה הגמרא את השאלה הזאת כיון ששאלו לפניו גם שאלה בהלכות יום הכיפורים, אם מותר לצאת בסנדל של שעם.

אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם אמר רבה בר בר חנה, שאלו את רבי אלעזר: מי שהוא זקן, דיין סמוך, ויושב בישיבה של הסנהדרין, האם הוא צריך ליטול רשות מן הנשיא כדי להתיר בכורות על סמך מום שנפל בהם, או אינו צריך ליטול רשות?

ומבאר הגמרא: מאי קא מיבעי להו?

הכי קא מיבעי להו: האם ההוראה במומי בכור היא כי כמו הא דאמר רב אידי בר אבין: דבר זה, של הצורך בנטילת רשות להורות במומי בכור, הניחו להם לבי נשיאה כדי להתגדר להתגדל בו, ולכן אפילו זקן היושב בסנהדרין צריך ליטול רשות.

או דילמא כיון דזקן ויושב בישיבה — אין צריך ליטול רשות.

לפי שנטילת הרשות היא רק כדי למנוע הוראה על ידי אנשים שאינם מומחים לדבר, אך זקן היושב בסנהדרין הוא מומחה לדבר.

עמד רבי צדוק בן חלוקה על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יופי בן זימרא, שזקן ויושב בישיבה היה, ועמד בסנהדרין למעלה מזקנו סבו של נשיא הזה שבדורנו, ובכל זאת בא ונטל רשות מהנשיא להתיר בכורות.

אמר ליה רבי אבא: לא כך היה מעשה, שנטל רשות מן הנשיא. אלא כך היה מעשה:

רבי יופי בן זימרא כהן היה והוא היה מקבל בכורות, והיה לו טורח בטיפולם, ומשנפל בהם מום לא היה עוד צורך לשומרם אלא יכלו לאוכלם. והיו הכהנים חשודים להטיל מום בכורות.

והכי קא מיבעיא ליה: האם הלכה כרבי מאיר, דאמר "החשוד בדבר — לא דנו ולא מעידו". ואפילו אין הדבר שלו ואין זה נוגע לו. ולפי זה אין הכהן, החשוד בדבר, יכול להורות במומי בכור.

או דילמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר נאמן הוא כהן להורות על מומי בכור של של חבירו, ואינו נאמן על של עצמו.

ופשט ליה: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

ותו קא מבעיא להו: מהו לצאת בסנדל של שעם [מין גומא] ביום הכפורים, שהוא סנדל קשה [רש"י ביבמות קב ב] ואין הוא נוח להליכה.

האם רק נעילת מנעל של עור נאסרה, או כל מנעל?

עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים.

ואמינא ושאלתי ליה: בתענית צבור שגזרו על עצירת גשמים, שגם היא אסורה בנעילת הסנדל — מאי, האם מותר לצאת בה בסנדל של שעם?

אמר לי: לא שנא תענית ציבור מיום הכיפורים.

אמר רבה בר בר חנה: אני ראיתי את רבי אלעזר דמן ננוה שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור, ואמינא ליה: ביום הכפורים — מאי?

אמר לי: לא שנא.

רב יהודה נפיק היה יוצא ביום הכיפורים בדהיטני, סנדלים העשויים ממין שעם.

אביי נפיק בדהוצי, סנדלים העשויים מכפות תמרים.

רבא נפיק בדיבלי, סנדלים העשויים מעשבים.

רבה בר רב הונא פריך סודרא בגד הנקרא סודר אכרעיה על רגלו, ונפיק ויוצא בו ביום הכיפורים.

מתיב רמי בר חמא על ההיתר לצאת בסנדל שאינו עשוי מעור מהמשנה במסכת שבת:

דתנן: הקיטע — יוצא בשבת לרשות הרבים בקב שלו, שעושה לו מעץ כמין רגל במקום רגלו, וחוקק בה מקום שבו הוא מכניס את גדם רגלו, ומחברה שם לגדם רגלו, ונחשב לו הקב כמנעל ולא כמשא, דברי רבי מאיר.

ורבי יוסי אוסר לצאת בו בשבת, לפי שאין הקב נחשב למנעל, שאין זה דרך מנעל לכל אדם אלא רק לקיטע, והרי הוא כמשא.

ותני עלה בבביתא: ושויין רבי מאיר ורבי יוסי שאסור לצאת בו ביום הכפורים ואפילו ברשות היחיד!

הרי שגם רבי יוסי, שאינו מחשיב את הקב כמנעל ביחס להוצאת שבת, מחשיב הוא את הקב למנעל ביחס לעינוי ביום הכיפורים.

והוא הדין לשאר המנעלים, גם אלו שאינם עשויים מעור, שיש לאסור אותם ביום הכיפורים.

אמר תירץ אביי: התב, בקב של קיטע שפיר הוא אסור מדין עינוי ביום הכיפורים, היות דאית ביה בחלל הקב כתייתין, חתיכות בגדים קטנות, שהן נוחות לו לסמוך בהן את רגלו בקב, ואסור לצאת בו משום תענוג.